

КОЗАКИ–ХАРАКТЕРНИКИ В УКРАЇНСЬКІЙ ІСТОРІЇ

Вінницький національний технічний університет

Анотація

Стаття присвячена дослідженню особливого стану запорозьких козаків – характерників, які були наділені таємними військовими знаннями та посвячені у магичні ритуали та обряди.

Ключові слова: воїн, козак, характерник, Запорізька Січ, бойові мистецтва.

Abstract

The article is devoted research of the special state of zaporoz'kikh Cossacks – kharakternikov which were provided with secret soldiery knowledge's and devoted in magic rituals and ceremonies.

Keywords: Cossack, kharakternik, warrior, Zaporizhian Sich, martial arts.

Українське козацтво - видатне явище в європейській історії, а також феномен українського народу, його державотворча, військово-патріотична та оборонна складова. Унікальність українського козацтва полягає в тому, що воно стало окремим суспільним станом із визначеними правами й мало свою територію, незалежну від державної адміністрації.

Серед запорізького козацтва існувало таємниче, овіяне легендами, явище – характерництво. Слово “характерники” походить від сильного характеру, від міцної волі, що могла зрушити гори. Це магична сила від народження, що надавала людині особливих, дуже часто надприродних умінь та сил. Характерники не мерзли у зиму, ходячи босими по снігу; могли перебувати під водою годинами; кажуть, що їх не брали кулі, і вони могли проходити крізь стіни. Характерниками були козаки, які, за сучасним визначенням, володіли екстрасенсорними і паранормальними здібностями. – телепатією, ясновидінням, здатністю до гіпнотичного впливу. Існує чимало легенд про те, що козаки-характерники володіли до того ж, здатністю до подорожей у Наві, тобто – до подорожей в і з потойбічного світу.

Сьогодні залишилось дуже мало інформації про цих людей. Попри те, що за часів радянської влади слово "характерник" намагались виключити з українського лексикону, створюючи йому погану славу, не варто забувати, що це, перш за все, були мужні воїни з надзвичайними здібностями, які воювали за Україну.

Історіографія проблеми характерників не надто значна. Згадки про козаків з надзвичайними здібностями зустрічаються у Д. Яворницького та П.Куліша. Знаходить певне висвітлення вказана тема у публікаціях сучасних дослідників В. Пилата, Ю. Фігурного, Ю. Котляра [1; 2; 3; 4; 5].

Існує кілька версій виникнення козаків, за однією з яких, козаки - це нащадки волхвів, які втекли на Хортицю від переслідувань князя Володимира. Дійсно, у багатьох історичних довідках можна знайти підтвердження того, що козаки володіли таємними магичними знаннями, які використовували в бою. Цілком можливо, що ці знання - спадщина слов'янських волхвів. Козаки створили особливу техніку бою, яка отримала назву "козачий СПАС". Це вид бойової магії, заснований на заговорах, молитвах, цілительстві і потужному психологічному впливі на ворога [4].

Характерники сповідували давню, язичницьку віру і були посвяченими у таємні знання про людину, природу і космос, перейняті ними від винищених волхвів. На Січі створювали справжніх українських лицарів за допомогою віри, споконвічних звичаїв та древніх обрядів. Згодом їх справу продовжили характерники. Тут можна з легкістю повести паралель із Запорізькою Січчю. Доказом того, що більшість характерників були язичниками було те, що «їх ніколи не ховали попи, а ховали їх запорожці по-своєму». Дуже часто характерників ховали лицем донизу, за звичаєм, що склався ще із часів скіфів. За словами С. Бессонової, таким чином хоронили «небезпечних людей-чаклунів, тобто осіб, чиє посмертне відродження було небажаним. Для того їх обертали обличчям вниз, щоб сонце не торкнулось їх своїм животворним промінням».

Про них і при житті, і після життя ходили найрізноманітніші легенди, їхні надлюдські здібності вражали навіть бувалих козаків. Прості люди називав їх чаклунами, а священики твердили, що в них вселився біс. Характерники на Січі складали козацьку старшину. Були хранителями культури, робили посвяти у козаки. Зберігали давні волховські традиції. І хоча вже на той час формально Січ була

християнізована, але ведичний дух там витав іще з попередніх часів. Залишалось поклоніння багатівіковому дубу, де збирались запорожці [5].

Характерництву навчали з дитинства, терміни встановлювались індивідуально для кожного, в залежності від потенціалу та вмінь учня. Після закінчення навчання був ритуал посвячення і, звичайно, важке випробування, яке фактично доводило майбутніх характерників до межі життя і смерті. Вважається, що саме в таких ситуаціях у людини проявляються надприродні здібності, якщо можна їх так назвати.

Слід згадати, що характерники зазвичай формувались у окремий невеличкий загін, що міг вщент розбити цілу армію супротивника. Здебільшого характерниками були деякі гетьмани та кошові – себто вищі ешелони козацтва. Найвідомішими характерниками були Петро Сагайдачний, Іван Сірко, Іван Богун, Максим Кривоніс, Северин Наливайко.

Дуже багато легенд ходять про ушавленого кошового отамана Івана Сірка. Кажуть, що козаки 5 років не ховали Сірка після його смерті, вони весь час возили його тіло із собою у походи і це дозволяло їм перемогти удвічі сильнішого ворога. Також переказують, що у мертвого Сірка відрізали руку та тримали її як талісман щастя.

Центри характерництва в різний час існували на знаменитому Мигійському острові на річці Південний Буг, в Карпатах, на Поділлі в Медоборах, на Волині, Чернігівщині, Черкащині, а також на Запорозькій Січі.

Найбільш часто козаки-характерники виступали в ролі лікарів, виконуючи функції швидкої допомоги на полі бою, так і подальшого лікарського супроводу, оскільки в козацьких загонах, в більшості своїй, лікарів, як таких не було. Характерники були неперевершеними бійцями, розвідниками. Спеціально навчені козаки в часи запорозького козацтва складали загони пластунів, свого роду спецназ того часу, традиції якої збереглися і після депортації запорожців на Кубань. Навіть звичайний козак – «це не лише гопак», а людина вільна духом, до того ж озброєний. Підкорятися випадковим людям було не в його правилах. Але і виставляти себе на сміх козакові не личило. Виходячи з козацького досвіду, він знав, що не виправдати довіри, якщо на нього покладаються, означало вірну загибель. А якщо мова йшла про козака-характерника – вимоги завжди були значно жорсткіше. В першу чергу від його побратимів-характерників [4].

В наш час ще залишився слід від характерників. Їх бойові мистецтва, тасмниці та звичаї втілювались в українських бойових танцях, на кшталт, гопака, який вважається синтезом фізичної та духовної, себто психологічної підготовки воїна. До речі, вважається, що характерники, готуючи козаків до бою, дуже багато уваги приділяли саме психологічним аспектам. А ще в Україні існують молодіжні організації, які намагаються передати наступним поколінням древні знання та бойові мистецтва наших предків.

СПИСОК ВИКОРИСТАНОЇ ЛІТЕРАТУРИ

1. Яворницький Д.І. Історія запорозьких козаків / Дмитро Яворницький: У 3-х т. – К.: Наукова думка, 1990. – Т.1. – 592 с.
2. Каляндрук Т. Таємниці бойових мистецтв України / Тарас Каляндрук. – Львів: ЛА «Піраміда», 2007. – 304 с.
3. Пілат В. Бойовий Гопак / Володимир Пілат. – Львів: Галицька Січ, 1994. – 288 с.
4. Подорож у минуле: Характерники. Спогад віків. – Режим доступу: <http://webcommunity.org.ua/2009/10/07/podorozh-v-mynule-ii-harakternyky-tajemnytsya-ponyattyu/>
5. Котляр Ю.В. Козаки-характерники: ведический и фольклорный аспекты. Режим доступу: <http://spas.mk.ua/козаки-характерники/>

Артемчук Олег Юрійович, студент групи 1 ІМ-15, факультет машинобудування та транспорту, Вінницький національний технічний університет, Вінниця, e-mail: 1im.15b.artemchuk@gmail.com

Artemchuk Oleg, student, Faculty for Machine Building and Transport, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: 1im.15b.artemchuk@gmail.com

Науковий керівник: **Годлевська Валентина Юрійвна**, д.і.н., проф. кафедри суспільно-політичних наук Вінницького національного технічного університету, м. Вінниця, e-mail: maolpava@yandex.ru

Supervisor: **Godlevska Valentina**, doctor of historical Sciences, Professor, Department of political Sciences, Vinnytsia National Technical University, Vinnytsia, e-mail: maolpava@yandex.ru